

Rīgā

Datums skatāms laika zīmogā Nr. COR-N-2019/0563

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai
sprk@sprk.gov.lv

Par precizēto konsultāciju dokumentu
par grozījumiem kapitāla atdeves
likmes aprēķināšanas metodikā

Akciju sabiedrība "Conexus Baltic Grid" (turpmāk – Sabiedrība) ir iepazinusies ar Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas (turpmāk – Regulators) 2019. gada 18. jūlijā publicēto precizēto konsultāciju dokumentu par grozījumiem Regulatora 2018. gada 13. augusta lēmumā Nr. 1/23 "Kapitāla atdeves likmes aprēķināšanas metodika" (turpmāk – konsultāciju dokuments) un sniedz šādus komentārus un priekšlikumus.

Sabiedrība jau iepriekš, komentējot 2019. gada 30. maijā Regulatora izsludināto konsultāciju dokumentu par grozījumiem Regulatora 2018. gada 13. augusta lēmumā Nr. 1/23 "Kapitāla atdeves likmes aprēķināšanas metodika", norādīja, ka likuma "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" (turpmāk – likums) 5. pants nosaka, ka **Regulatoram jādarbojas, lai veicinātu sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju attīstību saskaņā ar taisnīguma, atklātības, neitralitātes, vienlīdzības un proporcionalitātes principiem**. Sabiedrība uzsver, ka arī precizētajā konsultāciju dokumentā nav apzinātas sekas un ietekme, ko radīs piedāvāto grozījumu pieņemšana. Piemēram, Regulators nav novērtējis prasību un izmaksu samērīgumu pret ieguvumiem, ko sniedz Regulatora piedāvātie grozījumi, nav veicis ietekmes uz makroekonomisko un uzņēmējdarbības vidi novērtējumu, kā arī ietekmes uz Latvijas Republikas starptautiskajām saistībām par investīciju neaizskaramību novērtējumu.

Līdz ar to Sabiedrība nav guvusi pārliecību, ka Regulatora darbība ir balstīta uz atklātuma principiem, kā tas noteikts likuma 13. panta otrajā daļā. Turklāt, ja Regulators jebkurā gadījumā plāno pieņemt tādu lēmumu, kas varētu arī neatbilst sabiedrības viedoklim, ievērojot Valsts pārvaldes iekārtas likuma 48. panta otrajā daļā ietvertu, šādu lēmumu Regulatoram ir pienākums īpaši pamatot.

Konsultāciju dokumentā ietvertu divu alternatīvo vidējās svērtās kapitāla atdeves likmes piemērošanas kārtības risinājumu publiskā apspriešana ir nekorekta pēc būtības, jo ieinteresētajām pusēm nerada priekšstatu par paredzamo grozījumu redakciju. Sabiedrībai apspriešanai nododams būtu viens normatīvā akta projekts vai arī uz katru nozari atsevišķi attiecināms normatīvā akta projekts. Divu versiju vienlaicīga publiskā apspriešana nespēj sniegt pārliecību Sabiedrībai par potenciālo grozījumu pienācīgu izvērtējumu un to ietekmes pamatojumu, jo sevišķi attiecībā pret dažādo ietekmi uz katru no nozarēm. Turklāt konsultāciju dokuments nesatur Regulatora vērtējumu par vienkāršotas pieejas kapitāla atdeves likmes piemērošanu, uz regulējamām nozarēm attiecinot dažādas vidējās svērtās kapitāla atdeves likmes to reālajā vai nominālajā izteiksmē, nepamatojot savu skatījumu par atšķirīgo attieksmi.

Ņemot vērā minēto, Sabiedrības ieskatā būtu veicama atkārtota publiskā konsultācija, Regulatoram nodrošinot efektīvu sabiedrības līdzdalību attīstības plānošanas procesā, kurā pirms grozījumu pieņemšanas normatīvajā aktā tiktu apspriests viens, kvalitatīvi un ar atbilstošu ietekmes novērtējumu pamatots dokuments, kurš nodrošinātu nediskriminējošas attieksmes piemērošanu pret regulējamām nozarēm, kapitāla atdeves likmes noteikšanas procedūras pārredzamību un no sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju izmantotās grāmatvedības politikas neatkarīgu un nediskriminējošu attieksmi.

Ar konsultāciju dokumentu Regulators radījis arī priekšstatu, ka visu sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju grāmatvedības politikas būtu vienādojamas. Tomēr normatīvie akti skaidri definē Regulatora kompetences ietvaru.

Vienlaikus Sabiedrība aicina Regulatoru, cita starpā, sākotnēji veikt detalizētu salīdzinošo analīzi ar citu valstu noteiktajām regulēto pakalpojumu kapitāla atdeves likmēm, kas ļautu gūt pārlicību par kapitāla atdeves likmes atbilstību starp nozares uzņēmumiem citās valstīs. Rīcība būtu līdzīga, kā vienotās ieejas tarifa atsauces cenas¹ noteikšanas gadījumā, kurā netiek ņemtas vērā tādas izmantoto indikatoru un atsauču vērtības, kas būtiski pārsniedz vai ir būtiski zem konkrēto indikatoru un atsauču kopu vidējās vērtības.

Ņemot vērā minēto un izvērtējot konsultāciju dokumentu, Sabiedrība sniedz šādus priekšlikumus un komentārus:

1. Sabiedrība ir saņēmusi KPMG Baltics AS ziņojumu par pamatlīdzekļu uzskaites jautājumiem – zemas kapitāla atdeves likmes potenciālo ietekmi uz uzskaites vērtību un no tā izrietošajām sekām, kā arī kapitāla atdeves likmes ietekmi uz pamatlīdzekļu patiesās vērtības novērtējumu, dažādiem ieguldītājiem un to sagaidāmo atdevi un ieguldījumu veikšanu (ziņojums pievienots vēstules pielikumā). Ziņojums izvērtē to jautājumu loku, kurus konsultāciju dokumentā un publiskās apspriešanas ietvaros Regulatoram būtu jāskaidro.
2. Sabiedrība vairākkārtīgi ir uzsvērusi un norādījusi uz stabilas regulatīvās vides nepieciešamību un būtiskumu. Ikgadēji un neprognozējami mainot nosacījumus kapitāla atdeves likmes noteikšanai, tiek radīta negatīva ietekme Sabiedrības finanšu rezultātiem un turpmākās darbības plānošanai, kā arī neveicina enerģētikas uzņēmumu investoru ieinteresētību konkrētajā nozarē.
3. Izvērtējot piedāvāto vienas vidējās svērtās kapitāla atdeves likmes piemērošanu (konsultāciju dokumenta 2. pielikums), Sabiedrība konstatē, ka netiek novērsti grozījumu nepieciešamības pamatojumā minētie nevienlīdzīgie apstākļi – kamēr elektroenerģijas pārvades un sadales pakalpojumu un dabasgāzes pārvades, sadales un uzglabāšanas pakalpojumu sniedzējiem jāpiemēro zemākā nominālā likme, tikmēr siltumapgādes un ūdenssaimniecības nozares uzņēmumiem nav ierobežojumu pārvērtēt aktīvus un joprojām piemērot nominālo likmi, radot diskriminējošu situāciju, kas ir pretrunā likumā noteiktajam.

¹ Komisijas Regula (ES) 2017/460 (2017. gada 16. marts), ar ko izveido tīkla kodeksu par harmonizētām gāzes pārvades tarifu struktūrām

Sabiedrības vērtējumā vienas kapitāla atdeves likmes administrēšanas vienkāršums jeb tā rezultātā ietaupītās izmaksas tomēr neatsver potenciālo kapitāla atdeves samazinājumu, ko var radīt reālās likmes piemērošana vienmēr un visiem aktīviem, tāpēc Sabiedrība neatbalsta konsultāciju dokumenta 2. pielikumā piedāvātos grozījumus kopumā.

4. Apsvērumi par konsultāciju dokumenta 1. pielikumā piedāvāto aktīvu definīciju atbilstību Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likumam (turpmāk – GPL) un starptautiskajiem finanšu pārskatu standartiem (turpmāk – SFPS):
 - Finanšu teorijā kopumā un SFPS ietvarā, pārvērtēšanas mērķis ir parādīt ilgtermiņa aktīvu vērtību noteiktā laika brīdī, t.i., cik daudz ir vērts konkrēts aktīvs noteiktā laika brīdī. Pārvērtētā vērtība ļauj izdarīt secinājumus par to, cik liels ieguldījums (ņemot vērā iepriekš atzīto nolietojumu), būs nepieciešams, lai aizstātu konkrēto vērtību. Līdz ar to, izslēdzot pozitīvo pārvērtēšanas efektu no aprēķiniem, uzņēmumiem faktiski tiktu liegta iespēja iekļaut tarifa aprēķinā nākotnē pamatlīdzekļu aizvietošanai nepieciešamo, tādējādi ietekmējot uzņēmumu ilgtermiņa attīstību un spēju atjaunot aktīvus;
 - No konsultāciju dokumenta nav skaidrs, kādā veidā aprēķini potenciāli ietekmēs investīcijas esošā aktīva atjaunošanā/ rekonstrukcijā, kas arī palielina vērtību, tomēr nav pārvērtēšana un attiecas uz faktisku papildu darbu veikšanu. Burtiski lasot vērtības pārskatīšanu, var pārsteidzīgi secināt, ka tā ir jebkāda vērtības pārskatīšana, to starpā arī iepriekš minētā rekonstrukcija;
 - Jāņem vērā, ka veicot pārvērtēšanu gan pēc GPL, gan pēc SFPS, parastā prakse ir veikt pārvērtēšanu ar regularitāti trīs līdz pieci gadi vai biežāk, līdz ar to fakts, ka aktīvs ir iegādāts pirms mazāk nekā pieciem gadiem (grozījumu 2.3.2. apakšpunkts), nenozīmē, ka tam nav bijusi veikta pārvērtēšana vai arī atzīts vērtības samazinājums;
 - Ja aktīviem tiek veikta pārvērtēšana un tos uzskaita pēc pārvērtēšanas metodes (gan pēc GPL, gan pēc SFPS), tā ir jāveic ar pietiekamu regularitāti – vismaz reizi trīs līdz piecos gados. Līdz ar to grozījumu 2.3.3. apakšpunktā minētā pārvērtēšana, kas veikta pirms desmit gadiem varētu liecināt par nepareizu uzskaites principu piemērošanu. Līdz ar to nebūtu korekti iekļaut normatīvajā aktā punktus, kas liecina par nepareizu finanšu uzskaiti;
 - Sabiedrība vērš uzmanību arī uz grozījumu 2.3.4. apakšpunkta formulējumu, kurš nav saskaņā ar GPL vai SFPS. 2.3.4. apakšpunkts būtu definējams tādējādi, ka "aktīvi, kuriem pēc kārtējās pārvērtēšanas, pārvērtētā atlikusī uzskaites vērtība nepārsniedz to atlikušo uzskaites vērtību tieši pirms pārvērtēšanas veikšanas". Sabiedrība vērš Regulatora uzmanību uz to, ka SFPS paredz divas metodes pamatlīdzekļu pārvērtēšanai – vienu, kad tiek palielināta aktīva sākotnējā vērtība un proporcionāli tiek palielināts arī uzkrātais nolietojums, un otru, kad tiek palielināta aktīva atlikusī uzskaites vērtība, norakstot līdz šim uzkrāto nolietojumu. Līdz ar to jau publiski apspriežot potenciālo normatīvā akta redakciju, ir svarīgi lietot GPL un SFPS atbilstošu terminoloģiju;

- Papildinot grozījumu 2.3.5 punktu būtu nepieciešams precizēt, kas ir kritēriji, kas ļauj secināt, ka "pierādāmi nav veikta" pārvērtēšana. Faktiski būtu nepieciešams uzskaitīt to pierādījumu klāstu, kas ļautu secināt, ka pārvērtēšana nav veikta. Turklāt Sabiedrība norāda, ka pārvērtēšana var tikt vienreizēji veikta ne tikai ieguldot aktīvus pamatkapitālā vai reorganizējot uzņēmumu, bet arī pie pirmreizējās SFPS ieviešanas.

5. Grozījumu 2.3. apakšpunkts: Aktīva iegādes vērtība jeb tā patiesā vērtība ir vienāda ar komersanta investīciju, taču tā var nebūt vienāda ar aktīva izveides sākotnējo (vēsturisko) vērtību, ja tiek iegādāts jau lietots aktīvs.

Piemērs: Sabiedrība iegādājas lietotu, atjaunotu kompresoru 10 milj. EUR vērtībā. Kompresora cena darījuma brīdī tiek novērtēta tā brīža tirgus vērtībā. Atbilstoši 2.4. apakšpunktam aktīvs ir pārvērtēts, tātad jāpiemēro reālā kapitāla atdeves likme.

Sabiedrība iegādājas jaunu kompresoru 10 milj. EUR vērtībā. Atbilstoši 2.4. apakšpunktam aktīvs ir nepārvērtēts, tātad jāpiemēro nominālā kapitāla atdeves likme.

Abos piemēra gadījumos Sabiedrība ir ieguldījusi vienādu summu, ieguvusi vienādas funkcionalitātes, vērtības un dzīves ilguma pamatlīdzekli, taču piemērojamā kapitāla atdeves likme ir atšķirīga.

Sabiedrība lūdz Regulatoru skaidrot atšķirīgas kapitāla atdeves likmes piemērošanas pamatotību piemērā minētajā situācijā.

6. Grozījumu 2.3.1. apakšpunkts: Dabasgāzes nozarē ļoti bieža prakse ir veikt investīcijas, daļēji rekonstrējot esošu aktīvu – šādas investīcijas rezultātā netiek izveidots jauns pamatlīdzeklis, taču esošā aktīva vērtība un dzīves ilgums ir mainījies. Nav skaidrs, kā šajā gadījumā būtu jātraktē aktīvs un kāda likme būtu jāpiemēro. Korekti būtu šādu aktīvu uzskatīt par nepārvērtētu aktīvu un tam piemērot nominālo likmi, neskatoties uz to, ka tā vērtība ir mainījies (pārskatīta) investīciju rezultātā.
7. Grozījumu 2.3.2. apakšpunkts: Aktīva iegāde (tai skaitā lietota) ir līdzvērtīga jauna aktīva izveidošanai. Termins "izveidošana" parasti tiek izmantots gadījumos, kad aktīvs tiek sakomplektēts no sastāvdaļām (tai skaitā, materiāli, pakalpojumi, piegādātāju darbs, pašu darbinieku darbs u.tml.) komersanta iekšienē. Tajā pašā laikā liela daļa pamatlīdzekļu var tikt iegādāta jau gatava un uz šādiem aktīviem nevar attiecināt terminu "izveidots". Arī pirms mazāk kā pieciem gadiem iegādāts aktīvs būtu jāuzskata par nepārvērtētu aktīvu. Nepieciešams precizēt terminu "izveidots".
8. Grozījumu 2.3.3. apakšpunkts: Nav saprotams, kā būtu iespējama situācija, kurā aktīva pēdējā pārvērtēšana būtu veikta vairāk nekā pirms desmit gadiem. Pat pieņemot, ka šajā periodā aktīvs ir mainījies īpašnieku no komersanta, kas veic pārvērtēšanu uz komersantu, kas izmanto izmaksu metodi, šāda situācija būtu neiespējama, jo aktīva īpašnieka maiņa var notikt tikai tā patiesajā vērtībā.

Nav skaidrs, kāpēc aktīvam, kuru komersants iegādājies par patieso vērtību pirms vairāk kā desmit gadiem, var piemērot nominālo likmi, savukārt aktīvam, kas iegūts par patieso vērtību, piemēram, pirms astoņiem gadiem, būtu jāpiemēro reālā likme.

9. Grozījumu 2.3.4. apakšpunkts: Piemērs: Pamatlīdzeklim ar iegādes vērtību 10 milj. EUR vērtībā un dzīves ilgumu 50 gadi, pēc pieciem gadiem tiek veikta pārvērtēšana. Pārvērtēšanas brīdī pamatlīdzekļa bilances vērtība ir 9 milj. EUR un uzkrātais nolietojums ir 1 milj. EUR. Pārvērtēšanas rezultātā aktīva vērtība palielinās par 5% jeb 0.45 milj. EUR un ir 9.45 milj. EUR.

Atbilstoši International Accounting Standards (IAS) 16, 35.parakrāfam, Sabiedrība ir tiesīga pārvērtēšanas rezerves grāmatojumus veikt divos veidos:

Par 0.45 milj. EUR tiek palielināta aktīva sākotnējā vērtība, kas veidojas 10.45 milj. EUR, uzkrātais nolietojums tiek saglabāts iepriekšējā apmērā, kā rezultātā veidojas aktīva pārvērtētā vērtība 9.45 milj. EUR. Atbilstoši 2.3.4. apakšpunktam aktīva pārvērtētā sākotnējā vērtība pārsniedz aktīva izveides sākotnējo (vēsturisko) vērtību, tātad jāpiemēro reālā kapitāla atdeves likme.

Pārvērtētā vērtība tiek iegūta, samazinot uzkrāto nolietojumu par 0.55 milj. EUR, kā rezultātā veidojas aktīva pārvērtētā vērtība 9.45 milj. EUR. Atbilstoši 2.3.4. apakšpunktam aktīva pārvērtētā sākotnējā vērtība nepārsniedz aktīva izveides sākotnējo (vēsturisko) vērtību, tātad jāpiemēro nominālā kapitāla atdeves likme.

Sabiedrība lūdz Regulatoru skaidrot atšķirīgas kapitāla atdeves likmes piemērošanas pamatotību piemērā minētajā situācijā.

10. Grozījumu 2.3.5. apakšpunkts: Komersantiem nav pienākuma saglabāt informāciju par aktīva vērtības pārskatīšanu, to pārdodot/nododot citam komersantam, tāpēc norma, kas nosaka, ka komersantam ir jāpierāda, ka aktīvam visā to kalpošanas laikā nav veikta vērtības pārskatīšana ir nepamatota un uzskatāma par neīstenojamu administratīvo slogu.
11. Grozījumu 9.¹ punkts: Sabiedrība ierosina kapitāla atdeves likmi reālā izteiksmē attiecināt tikai uz pārvērtēšanas rezervi. Ja aktīvs netiek pārvērtēts, tad tiek piemērota nominālā likme.

Ja aktīva pārvērtēšanas rezultātā tā vērtība nemainās, vai tā mainās nebūtiski, tad atbilstoši piedāvātajai metodikas grozījumu projekta redakcijai jāpiemēro reālā likme. Komersants, kurš izvēlējies pārvērtēšanas metodi, tiek nostādīts diskriminētā situācijā attiecībā pret komersantu, kurš izvēlējies nepārvērtēt aktīvus. Grozījumu projekta izstrādes nepieciešamības pamatojumā minētais mērķis novērst nevienlīdzīgus apstākļus starp komersantiem, kas veic vai neveic aktīvu pārvērtēšanu netiek nodrošināts.

12. Grozījumu 5. un 7. punkts: Sabiedrība ierosina atbilstoši enerģētikas nozares labai praksei pašu kapitāla atdeves likmes aprēķinā iekļaut arī uzņēmuma izmēra riska prēmiju, kas ir piemērojama visiem uzņēmumiem atkarībā no to lieluma, tai skaitā arī vidējiem un lieliem uzņēmumiem. Regulatora piedāvātā pieeja uzņēmuma izmēra riska prēmiju piemērot tikai Latvijas mērogiem maziem uzņēmumiem nav atbilstoša starptautiski atzītai praksei. Regulators noteiktajā kapitāla atdeves likmes aprēķinā izmanto finanšu datus no citiem ES valstu regulētajiem tirgiem (beta koeficients,

uzņēmuma riska prēmija), kas efektīvi atspoguļo nozares kopējos riskus, bet neņem vērā to, ka Latvijas tirgus ir viens no mazākajiem ES, līdz ar to arī ar ievērojami augstākiem riskiem. Sabiedrība uzskata, ka tai būtu jāpiemēro riska prēmija katram darbības virzienam (pārvade un uzglabāšana) atsevišķi atbilstoši vidējam uzņēmuma līmenim.

Pielikumā: KPMG Baltics AS "Ziņojums par pamatlīdzekļu uzskaites jautājumiem"
uz 7. lp.

Cieņā

Valdes loceklis, komercpilnvarnieks

Mārtiņš Gode

* Dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu.